

SOCIAL ARV 19. april 2021

Mange mønsterbrydere bruger kurser og voksenuddannelse som springbræt

Unge vokset op med ufaglærte forældre, der har fået en uddannelse, har ofte været på kursus eller taget en voksenuddannelse på vejen mod deres mål. Mønsterbryderne har relativt høj deltagelse i f.eks. grundskolefag for voksne (14 pct.) eller Hf-enkeltfagskurser (12,6 pct.). Disse typer af kurser bliver i højere grad brugt af mønsterbryderne sammenlignet unge, der har forældre, der har en uddannelse udover grundskoleniveau. Selvom vi i Danmark traditionelt set er gode til at skabe mønsterbrydere er der fortsat ikke chancelighed, og det er både dyrt for den enkelte og samfundet, når unge ikke får en uddannelse.

Kontakt

Kommunikationschef

Jesper Kirkbak

📞 50 73 71 34

✉️ jk@ae.dk

ANALYSE

Udarbejdet af

Mie Dalskov Pihl
Chef for registeranalyse

Frederik Søborg
Stud.polit.

Hovedkonklusioner

- 14,1 pct. af de 25-årige mønsterbrydere har deltaget i grundskolefag for voksne. Til sammenligning gælder det for kun 5,8 pct. af de 25-årige vokset op med forældre, der mindst har en ungdomsuddannelse på cv'et.
- 12,6 pct. af de 25-årige mønsterbrydere har taget et Hf-enkeltfagskursus. Det gælder for 8,7 pct. af dem med ungdomsuddannede forældre.
- Mange børn af ufaglærte får ikke en ungdomsuddannelse. Til gengæld har mange af dem i stor stil deltaget i voksenuddannelser og kurser. Mere end hver anden har deltaget i grundskolefag for voksne, og herunder har hver tiende deltaget i ordblindeundervisning.
- 6 ud af 10 børn af ufaglærte har som 25-årig har fuldført en uddannelse udover grundskolen. Blandt børn af akademikere er det cirka 9 ud af 10. Gennemsnittet er 8 ud af 10.

Børn af ufaglærte forældre har oftere en anden uddannelsesvej end andre unge. Det viser nye tal, hvor vi har set på, hvilke uddannelser mønsterbrydere har fået sammenlignet med andre unge og hvilke uddannelsesveje de unge har været igennem på deres vej.

Tabellen herunder viser, at unge med ufaglærte forældre, der har fået en ungdomsuddannelse som 25-årig, oftere end andre unge har fået en HF-enkeltfagseksamen eller en erhvervsuddannelse. Ser vi på de videregående uddannelser, så er der relativt mange mønsterbrydere, der har fået en professionsbacheloruddannelse.

Omvendt viser tabellen også, at relativt få mønsterbrydere får en STX eller LVU.

Højest fuldførte uddannelse for 25-årige, der har fået mindst en ungdomsuddannelse

	Forældrenes uddannelsesniveau		Overrepræsentation Index (100 = samme andel)
	Grundskole + uoplyst	Mindst ung.udd.	
Ungdomsuddannelser i alt	27,5%	31,9%	86,3
HF-enkeltfag	4,0%	1,9%	210,0
Hf	8,8%	5,6%	158,3
Stx	9,6%	17,6%	54,6
Øvrige gymnasiale uddannelser	5,3%	6,8%	77,8
EUD i alt	45,2%	24,6%	183,6
Social- og sundhedsuddannelsen	6,8%	2,3%	292,0
Detailhandelsuddannelser	7,1%	3,9%	182,9
Øvrig EUD	31,3%	18,4%	170,0
Videregående uddannelser i alt	27,3%	43,5%	62,7
KVU	5,6%	6,6%	84,7
MVU	11,6%	12,8%	90,5
LVU	10,1%	24,1%	41,9
i alt	100,0%	100,0%	100,0

Anm.: Omfatter alle 25-årige, der også var i Danmark, da de fyldte 16 år, og som har fået mindst en ungdomsuddannelse. Befolkningen 1. januar 2020 opgjort på uddannelsesniveau ultimo året før.

Tabel: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata

Kurser og voksenuddannelser har for mange mønsterbrydere været vejen frem. Det ses af tabellen herunder, der viser, hvor mange, der har taget en række udvalgte kurser uden for de ordinære fuldtidsuddannelser. Tabellen viser to interessante tendenser.

For det første har disse kurser betydning for mange af mønsterbryderne, dvs. unge, der er vokset op hos ufaglærte forældre, men som har fået en uddannelse. Det ses, at mønsterbryderne har relativt høj deltagelse i f.eks. grundskolefag for voksne (14,1 pct.) eller Hf-enkeltfagskurser (12,6 pct.). Disse typer af kurser bliver i højere grad brugt af de unge, der har fået en uddannelse, og hvor forældrene ikke har en

uddannelse udover grundskoleniveau sammenlignet med dem, hvor forældrene har en uddannelse udover grundskoleniveau.

For det andet ses det også, at mange af de unge, der er vokset op hos ufaglærte forældre, der ikke har fuldført en uddannelse som 25-årig, i stor stil har deltaget i voksenuddannelser og kurser. Mere end hver anden har deltaget i grundskolefag for voksne, og herunder har hver tiende deltaget i ordblindeundervisning.

Deltagelse i kurser og voksenuddannelse blandt 25-årige

Forældres højest fuldførte uddannelse	Højest fuldførte, 25-årige	VEUV- forløb i alt	Grundskolefag for voksne i alt	Ordblindeundervisning
Grundskole + uoplyst	Grundskole + uoplyst	72,2%	50,9%	10,0%
	Mindst ung.udd.	50,8%	14,1%	2,0%
	i alt	59,8%	29,7%	5,4%
Mindst ung.udd.	Grundskole + uoplyst	70,7%	40,6%	6,5%
	Mindst ung.udd.	45,3%	5,8%	1,0%
	i alt	49,3%	11,3%	1,8%
I alt	Grundskole + uoplyst	71,0%	42,8%	7,2%
	Mindst ung.udd.	45,7%	6,3%	1,0%
	i alt	50,3%	13,1%	2,2%

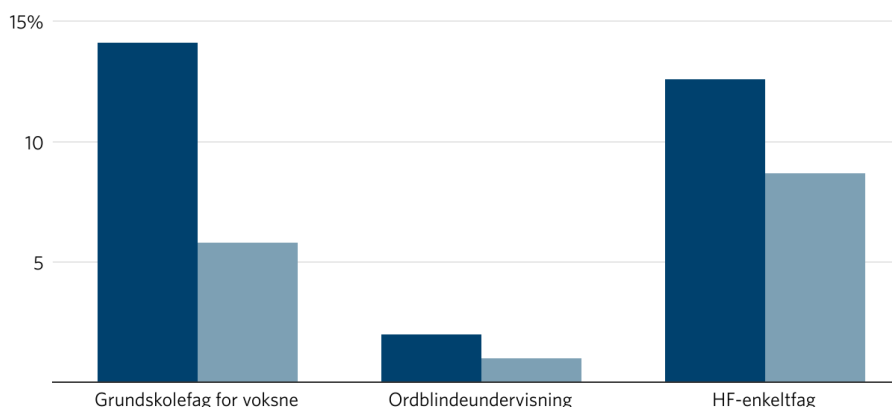
Anm.: "Grundskolefag for voksne" måler VEUV inden for grundskolefag for voksne, og "Ordblindeundervisning" måler den del af grundskolefag for voksne, der har med ordblindeundervisning at gøre. Deltagelse er opgjort frem til 1/10-2019. Fra august måned 2019 omlagde man dele af voksenuddannelserne i den nye FGU-uddannelse for unge under 25 år. Dermed omfatter denne tabel en del af de forløb, der i dag hører under FGU'en.

Tabel: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata

Deltagelse i kurser- og voksenuddannelse blandt 25-årige med mindst en ungdomsuddannelse

Figuren viser, hvor mange 25-årige med en ungdomsuddannelse, der har deltaget i kurser- og voksenuddannelse frem til det år, hvor de fylder 25 år. Unge med ufaglærte forældre deltager langt oftere i kurser og voksenuddannelse.

■ Forældre med grundskole eller uoplyst ■ Forældre med mindst en ungdomsuddannelse

Anm.: "Grundskolefag for voksne" måler VEUV inden for grundskolefag for voksne, og "Ordblindeundervisning" måler den del af grundskolefag for voksne, der har med ordblindeundervisning at gøre. Deltagelse er opgjort frem til 1/10-2019.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata

Vi har også set på deltagelsen i kurser og voksenuddannelse frem til det år, hvor de unge fylder 22 år. Dette har vi gjort for at undersøge de unges tidlige deltagelse i kurser- og voksenuddannelse. Typisk vil disse forløb være forberedende til en egentlig ungdomsuddannelse eller et skridt på vejen til selve ungdomsuddannelse, eksempelvis hvis der er tale om forløb på HF.

Ser man på deltagelsen frem til det år, hvor de unge fylder 22 år, så ses det, at der ligeledes er en stor overrepræsentation i deltagelsen i kurser og voksenuddannelser for mønsterbryderne. Unge med en ungdomsuddannelse, der har forældre, ikke har en uddannelse udover grundskoleniveau, har langt større deltagelse i disse kurser end unge, hvor forældrene har en uddannelse udover grundskoleniveau. Andelen af unge, der deltager, er lavere, når man ser på deltagelsen frem til det år de fylder 22 år, men mønstret er det samme.¹

Deltagelse i kurser og voksenuddannelse blandt 25-årige frem til det 22. fyldte år

Forældres højest fuldførte uddannelse	Højest fuldførte, 25-årige	Grundskolefag for voksne	Ordblindeundervisning	HF- enkeltfag
Grundskole + uoplyst	Grundskole + uoplyst	43,3%	8,6%	12,0%
	Mindst ung.udd.	12,1%	1,8%	9,8%
	i alt	25,3%	4,7%	10,8%
Mindst ung.udd.	Grundskole + uoplyst	34,4%	5,5%	18,0%
	Mindst ung.udd.	4,7%	0,8%	6,7%
	i alt	9,4%	1,5%	8,5%
I alt	Grundskole + uoplyst	36,4%	6,2%	16,7%
	Mindst ung.udd.	5,2%	0,9%	6,9%
	i alt	10,9%	1,9%	8,7%

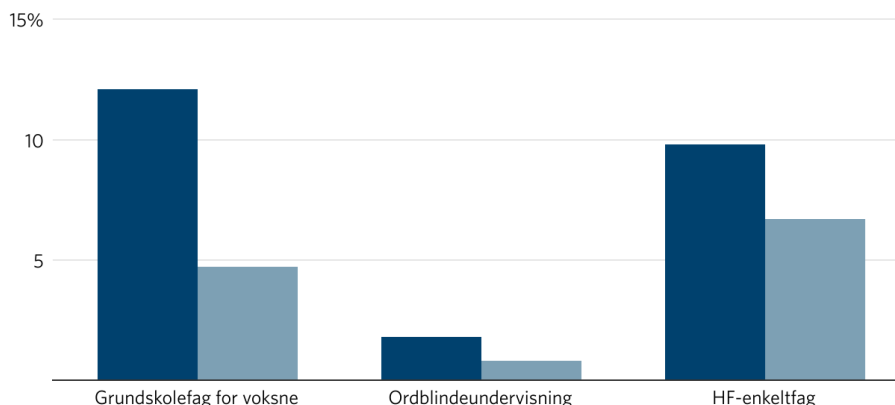
Anm.: "Grundskolefag for voksne" måler VEUV inden for grundskolefag for voksne, og "Ordblindeundervisning" måler den del af grundskolefag for voksne, der har med ordblindeundervisning at gøre. Deltagelse er opgjort frem til 1/10-2016.

Tabel: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata

Deltagelse i kurser- og voksenuddannelse frem til 22-års alderen blandt unge med mindst en ungdomsuddannelse

Når vi ser på kursusdeltagelse frem til de unge fylder 22 år, viser det sig også, at de 25-årige, der fik en uddannelse, men som har ufaglærte forældre, oftere tager kurser og voksenuddannelse på deres vej end andre unge.

■ Forældre med grundskole eller uoplyst ■ Forældre med mindst en ungdomsuddannelse

Anm.: "Grundskolefag for voksne" måler VEUV inden for grundskolefag for voksne, og "Ordblindeundervisning" måler den del af grundskolefag for voksne, der har med ordblindeundervisning at gøre. Deltagelse er opgjort frem til 1/10-2016.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata

Stor forskel på chancerne for at få en uddannelse i Danmark

Der er stadig stor forskel på chancerne for at få en uddannelse i Danmark.

I snit har 8 ud af 10 25-årige fuldført en uddannelse udover grundskoleniveau, men blandt børn af akademikere er der mere end 9 ud af 10, og blandt børn af ufaglærte er det cirka 6 ud af 10.

Højest fuldførte uddannelse blandt 25-årige fordelt efter forældrenes uddannelsesniveau

Her har vi fordelt de 25-åriges uddannelse efter forældrenes uddannelsesniveau.

Forældrenes højest fuldførte (nedad)	Grundskole + uoplyst	Mindst ung.udd.	Gymnasie	EUD	KVU	MVU
Grundskole + uoplyst	42,4%	57,6%	15,9%	26,1%	3,2%	6,7%
Gymnasie	23,5%	76,0%	26,5%	15,8%	6,6%	10,7%
EUD	20,3%	79,7%	21,5%	29,7%	6,0%	10,7%
KVU	14,7%	85,1%	27,4%	18,9%	6,6%	12,8%
MVU	11,7%	88,3%	33,0%	14,3%	5,4%	12,0%
LVU	7,9%	92,0%	32,8%	5,3%	3,6%	8,1%
i alt	18,4%	81,6%	25,8%	21,2%	5,3%	10,4%

Anm.: Omfatter alle 25-årige, der også var i DK, da de fyldte 16 år. "LVU" dækker universitetsbachelor og akademikere. "Mindst ungdomsuddannelse" dækker gymnasiale uddannelser, faglærte uddannelser samt videregående uddannelser. "Grundskole og uoplyst" omfatter også "Forberedende uddannelser", der bl.a. dækker særlige ungdomsuddannelser. Befolkningen 1. januar 2020 opgjort på uddannelsesniveau ultimo året før.

Tabel: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata

I den seneste tid har der været en debat om størrelsen af den sociale mobilitet. Det handler i høj grad om, hvordan man måler mobilitet. Som tabellen herover viser, så er andelen af unge, der har fået en LVU, markant større blandt børn af akademikere.

Det ses dog af tabellen herunder, hvor andelen vender den anden vej, at der også er mange børn af faglærte, der tager en akademisk uddannelse. 27 procent af de 25-årige, der har en akademisk bachelor eller kandidatgrad, har forældre med faglært uddannelsesbaggrund. Det skal pointeres, at tallene i tabellen herunder er påvirket af, hvor mange unge, der har forældre med de givne uddannelser. Det betyder konkret, at da mange unge har forældre med en faglært uddannelse som højeste fuldførte uddannelse, så vil andelen af unge med en faglært uddannelse naturlig være stor. Ud fra tabellen nedenfor ses det, at der er en sammenhæng mellem børnene og forældrenes uddannelse, men det ses også, at der er en mobilitet.

Flest faglærte, blandt dem, der også har forældre, hvis højeste fuldførte uddannelse er en erhvervsuddannelse

25-åriges uddannelsesniveau

Forældrenes højst fuldførte uddannelse (nedad)	Grundskole + uoplyst	Mindst ung.udd.	Gymnasie	EUD	KVU	M
Grundskole + uoplyst	22,4%	6,9%	6,0%	12,0%	5,9%	6
Gymnasie	3,5%	2,6%	2,9%	2,1%	3,5%	2
EUD	47,8%	42,4%	36,2%	60,7%	48,8%	44
KVU	5,3%	7,0%	7,1%	5,9%	8,3%	8
MVU	15,1%	25,8%	30,5%	16,0%	24,1%	27
LVU	5,9%	15,4%	17,4%	3,4%	9,4%	10
i alt	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100

Anm.: Omfatter alle 25-årige, der også var i DK, da de fyldte 16 år. "LVU" dækker universitetsbachelor og akademikere. "Mindst ungdomsuddannelse" dækker gymnasiale uddannelser, faglærte uddannelser samt videregående uddannelser. "Grundskole og uoplyst" omfatter også "Forberedende uddannelser" såsom EGU. Befolkningen 1. januar 2020 opgjort på uddannelsesniveau ultimo året før.

Tabel: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata

Flere mønsterbrydere er en god investering for samfundet og statskassen

Regeringen har nedsat en kommission med Nina Smith i spidsen, der skal komme med bud på, hvordan vi fremover kan øge arbejdsudbuddet og velstanden i samfundet, uden at det øger uligheden og utrygheden i samfundet (andengenerationsreformer). At investere i at flere unge får en uddannelse er et eksempel på en andengenerationsreformtankegang.

Selvom vi i Danmark har været gode til at skabe mønsterbrydere, og vi løbende har sikret, at flertallet af unge, der vokser op med ufaglærte forældre, selv får en uddannelse, så er der fortsat chanceulighed i Danmark. Som analysen her viser, så er chancerne for at få en uddannelse markant større, hvis man har forældre, der selv har fuldført en uddannelse, og chancerne er størst, når man ser på børn akademikere.

Kommissionen for andengenerationsreformer skal blandt andet se på, hvordan vi som samfund kan sikre, at færre unge står uden en uddannelse. Som denne analyse viser, så er en del af løsningen at kigge i retning af de tilbud, der ligger uden for de ordinære fuldtidsuddannelser, for det er her, at mange mønsterbrydere skabes. HF-enkeltfag og voksenuddannelsessystemet er nogle af de tilbud, der baner vejen for mange mønsterbrydere. Det er tilbud, der henvender sig til nogle af de unge, der har brug for noget andet end det ordinære uddannelsessystem for at lykkes med at få en uddannelse.

At få uddannelse er en investering. Det kan være dyrere, at nogle unge skal have et andet tilbud end andre unge, men i det lange løb, kan det vise sig at være en god investering. Tal fra Beskæftigelsesministeriet viser, at det koster statskassen 230.000 kr. om året, hver gang en ung er på kontanthjælp frem for at være i arbejde. Hvis man investerer f.eks. 100.000 kr. i at sikre, at flere unge får en uddannelse, så er det en investering, der hurtigt tjener sig hjem, når man tager højde for at personer, der har en uddannelse, bidrager med millioner af kroner mere gennem livet, end hvad de ellers ville have gjort.

Metode: Sådan har vi gjort

Analysen dækker alle 25-årige med bopæl i Danmark pr. 1. januar 2020. For at indgå i analysen skal man desuden have haft bopæl i Danmark 1. januar, dvs. i det år, hvor man fyldte 16 år.

Højest fuldførte uddannelse er opgjort i oktober året før, dvs. blandt de 25-årige i 2020 er højest fuldførte uddannelse pr. 1. oktober 2019. Uoplyst uddannelse samt forberedende uddannelser er sidestillet med grundskole. En universitetsbachelor og ph.d. er sidestillet med lang videregående uddannelse.

Forældres uddannelsesniveau er opgjort i 2010, dvs. i det år, hvor den unge fyldte 16 år. For at indgå i analysen skal der foreligge oplysninger om mindst en af forældrene. Hvis der er oplysninger om begge forældre, vil forældrenes uddannelsesniveau være opgjort som den højest fuldførte uddannelse blandt forældrene.

VEUV-forløb er medtaget i analyse, hvis de er færdiggjort senest d. 1. oktober 2019.

Vi har defineret de forskellige VEUV-grupper således:

- Grundskolefag for voksne dækker gruppe "1040", som indebærer almen voksenuddannelse, forberedende voksenuddannelse samt ordblindeundervisning for voksne.
- Ordblindeundervisning dækker gruppe "104030" og er ordblindeundervisning for voksne. Denne gruppe er en delmængde af "grundskolefag for voksne"
- Hf-enkeltfag dækker gruppe "201020 "
- AMU er arbejdsmarkedsuddannelser og dækker gruppe "39".

-
- 1** Tilsvarende har vi undersøgt deltagelsen frem til man fylder 19 år. Her er mønstret det samme. Mønsterbrydere har markant større deltagelse i grundskolefag for voksne, ordblindeundervisning og på HF-enkeltfag end unge, der får har en ungdomsuddannelse, men som har forældre, der har en uddannelse udover grundskoleniveau.